

Biografieën als startpunt van gebiedsprocessen

De landschaps- of gebiedsbiografie staat sinds tien jaar flink in de belangstelling. Intussen zijn voor tal van gebieden biografieën geschreven. Deze vinden hun oorsprong in de academische wereld, waarbij vooral het werk van Jan Kolen, Theo Spek en Hans Renes¹ vermeld moet worden. De biografieën dragen bij aan een breed gedragen waardering van het landschap en aan het maken van keuzes voor landschapontwikkeling.

tekst Edwin Raap & Doetje de Jong (RCE)

> De stap van academia naar praktijk is gestimuleerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Biografieën maken de historie van een gebied toegankelijk voor een breder publiek en voorzien deze van een wetenschappelijke basis. De RCE is voorstander van het opstellen van biografieën als startpunt van gebiedsprocessen. Als we de eigen identiteit van het gebied kennen, vormt dat een basis voor verdere gesprekken. Zo zijn biografieën vaak onderliggers voor een gemeentelijke omgevingsvisie – waarvoor de RCE een handreiking heeft opgesteld – of voor de toekomstvisie van Nationale Parken.

Winnende natuurgebieden

Voor de vier gebieden die als winnaar uit de bus kwamen bij de publieksverkiezing voor het mooiste natuurgebied in 2016, zijn in opdracht van de RCE biografieën opgesteld. Deze publieksverkiezing werd gehouden in het kader van het Nationale Parken-programma. De Hollandse Duinen, de Veluwe, de Wadden en NLDelta/Biesbosch werden door het publiek gekozen als mooiste natuurgebieden. Andere Nationale Parken hebben het voorbeeld om een biografie op te stellen gevolgd, al dan niet samen met het opstellen van een landschap-

secologische systeemanalyse (LESA). Dit jaar ondersteunt de RCE vanuit het Programma Erfgoed, Landbouw en Natuur twee Nationale Parken (Duinen van Texel en De Meinweg) bij het opstellen van een toekomstvisie voor de overgangsgebieden in en rond deze parken. Beide parken hebben recent een landschapsbiografie opgesteld die als basis wordt gebruikt bij de toekomstvisies. De RCE hoopt en verwacht dat het gebruik van biografieën voor gebiedsprocessen de komende jaren toeneemt. Voor de zestien zogenaamde NOVEX-gebieden – verspreid door het land aangewezen gebieden waar grote ruimtelijke transitie door rijk en provincies samen worden opgepakt – is daarvoor een subsidie beschikbaar via het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Menselijke impact centraal

Biografieën variëren in omvang en schaal, maar hebben allemaal tot doel om te komen tot een *common ground* voor het onderzochte gebied: waar komen we vandaan, wat zijn de langetermijnontwikkelingen en de narratieven die het gebied kenmerken en waarop voortgebouwd kan worden? De aanpak die gekozen wordt in een biografie kan enorm variëren, maar in alle gevallen staat de impact van de mens op het landschap centraal.

De ontdekkingsstocht naar het gemeenschappelijke verleden blijkt om meerdere redenen nuttig. Uiteraard als basis voor (keuzes voor) nieuwe ontwikkelingen. Tegelijk biedt het participatieve proces dat ten grondslag ligt aan de biografie, mogelijkheden voor partijen om elkaar beter te leren kennen en elkaars standpunten beter te begrijpen. Als we ons bewust zijn van de gemeenschappelijke basis, kunnen er beter en makkelijker gezamenlijke keuzes worden gemaakt voor de toekomst. Participatie wordt daarmee ingezet in het proces van 'meeweten' bij het schrijven van de biografie en daarna ingezet in het proces van 'meedenken'.

Voor de toekomst

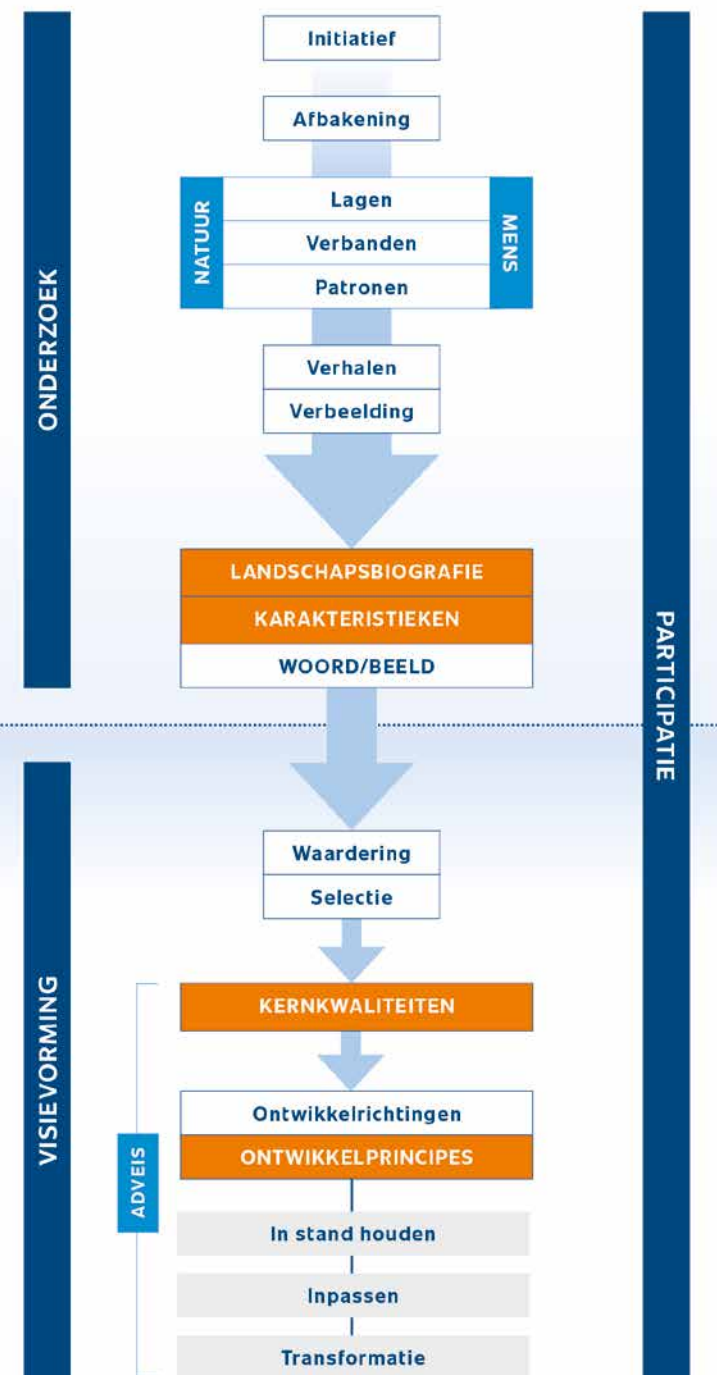
Ook voor de toekomstige opgaven in het landelijk gebied, zoals verwoord in het *Nationaal*

Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de provinciale uitwerkingen ervan, zijn biografieën nuttig. Het nemen van natuurherstelmaatregelen roept vaak emoties op bij mensen die daar vlakbij wonen en werken. De moeizame discussies over nut en noodzaak, en vooral de weg ernaartoe die landelijk én lokaal gevoerd worden, tonen aan dat vroegtijdig met elkaar in gesprek gaan noodzakelijk is. Op zoek gaan naar de gemeenschappelijke basis die mensen bindt, is een randvoorwaarde voordat keuzes worden gemaakt wat de RCE betreft. Het artikel van Marinke Steenhuis op de volgende pagina's kiest de insteek van het narratief. In meerdere projecten ging zij via gesprekken in de streek en archiefonderzoek op zoek naar het eigene van mens en landschap. De bewoners van Garderen, Elspeet, Uddel en Speuld (GEUS) ontdekten samen hun verleden en kregen oog voor hun specifieke manier van leven en werken. De komende periode zal het de streek helpen om afgewogen en gedragen keuzes te maken voor de opgaven van de komende decennia.

Waarderen ja of nee?

Het is goed om onderscheid te maken tussen het zo objectief mogelijk beschrijven van langetermijnontwikkelingen van een gebied en het waarderen ervan. Een biografie is het resultaat van het eerste: de beschrijving. En dan wel één die op een zo objectief mogelijke wijze tot stand is gekomen vanuit een veelheid aan invalshoeken, met de mens centraal als vormgever van het landschap. Met behulp van de biografie kan vervolgens een waardering plaatsvinden van de landschappelijke elementen en patronen, en kunnen er keuzes gemaakt worden voor ontwikkelprincipes. Op het moment van waarderen wordt het spannend: wat voor de ene partij van grote waarde is, hoeft dit niet te zijn voor de andere. Een goed ingericht proces om alles af te wegen is daarbij van groot belang. Het stroomschema (figuur 1) verduidelijkt dit.<

e.raap@cultureelerfgoed.nl

Figuur 1. Stappenplan voor de totstandkoming van een biografie en de daarop volgende doorwerking in de planvorming. Merk op dat de participatie doorloopt van 'meeweten' naar 'meedenken'.